

Л. Г. Ловінська

доктор економічних наук, професор, член Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, заступник директора з наукової роботи НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, lovinska@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5427-7185>

АСИМЕТРИЯ ІНФОРМАЦІЇ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Анотація. У статті розглянуто структуру інформаційного простору глобалізованої економіки, чинники, які визначають його формування в сучасних умовах, та шляхи подолання асиметрії економічної інформації на глобальному рівні. Досліджено вплив транснаціональних корпорацій (ТНК) на утворення й розвиток цього простору. Доведено, що ТНК, по-перше, сприяють перетворенню інформаційного простору через діджиталізацію національних та світової економік у сфері обробки й передавання даних і безпосередньо в управлінні світовими валютно-фінансовими та товарними потоками, а по-друге, забезпечують якість інформаційного простору, продукуючи інформацію оперативного-технічного, бухгалтерського обліку, фінансової та нефінансової звітності, показники яких є джерелом отримання відомостей для статистичного узагальнення інтеграційними об'єднаннями, союзами, інтернаціональними організаціями. До основних чинників, які змінюють єдиний інформаційний простір глобалізованої світової економіки, належить його асиметрія, що зумовлена, з одного боку, асиметрією інформації як особливістю ринкової економіки на національному й міжнародному рівнях, а з другого – асиметрією економічного розвитку країн, а також застосуванням різних методологічних та методичних підходів до формування інформації в країнах світу. Подолання асиметрії економічної інформації відбувається за допомогою стандартизації бухгалтерського обліку і статистики та вдосконалення міжнародного права у сфері господарської діяльності.

Ключові слова: глобалізація, інформація, інформаційний простір, транснаціональна корпорація, асиметрія інформації, бухгалтерський облік, статистика.

Літ. 46.

Luidmyla Lovinska

Dr. Sc. (Economics), Professor, Member of Methodological Board on Accounting under the Ministry of Finance of Ukraine, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, lovinska@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5427-7185>

INFORMATION ASYMMETRY IN A GLOBALIZED ECONOMY AND WAYS TO OVERCOME IT

Abstract. The article deals with the global economy information space structure, the determining factors of its formation in terms of modern conditions and the ways to overcome the asymmetry of economic information at the global level. The influence of the transnational corporations (TNCs) as the core economic agents in global economy on formation and development of the common global space of the economic information is investigated. It is proved that TNCs are an important factor in the information space transformation: firstly, due to the digitalization of national and world economies in the area of data processing and transmission and directly in the field of management of global monetary, financial and goods flows; and, secondly, due to the impact on information space quality producing the operational, accounting data, financial and non-financial reporting. The latter contains indicators serving as a source of information for aggregation

© Ловінська Л. Г., 2019

by integration associations, unions and international organizations. The core indicators underlying the change of common space of the economic information in the global world economy are determined. These indicators include: its asymmetry caused, on the one hand, by information asymmetry as a feature of market economy at national and international levels, on the other hand – by the consequence of the global economy (asymmetry of economic development) and different methodological and methodical approaches to the formation of data in countries. It is underlined that at a global level the increase in strength of information asymmetry is characterized by other extent, deeper consequences and greater effort for its avoidance. Overcoming the economic information asymmetry, in particular accounting and statistical data occurs through standardization. The latter provides prerequisites for the development of accounting and statistical data systems based on common rules presented in national economies and enhances the unification of economic indicators and its calculation methodology. Legislative and normative information as the element of the global economy information space is developed on the basis of international law based on mechanisms for counteracting information asymmetry. The standardization of relations between trading partners through the accession to international blocks, unions, associations etc. is a preventive measure for the asymmetry of economic information at regional and global levels. It is noticed that crisis phenomena are influenced not only by the economic reasons but also by the inefficiency of regulation and control of international economic activities and certain asymmetry in legislative activities at the international level. The activities of OECD with G20 and FATF (BEPS project) are focused on avoidance of such asymmetry.

Keywords: globalization, information, information space, the transnational corporation, information asymmetry, accounting, statistics.

JEL classification: F63, F65, F69.

Л. Г. Ловинская

доктор экономических наук, профессор, член Методологического совета по бухгалтерскому учету при Министерстве финансов Украины, заместитель директора по научной работе НИФИ ГУНУ “Академия финансового управления”, Киев, Украина

АСИММЕТРИЯ ИНФОРМАЦИИ В ГЛОБАЛИЗИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПУТИ ЕЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Аннотация. В статье рассмотрены структура информационного пространства глобализированной экономики, факторы, которые определяют его формирование в современных условиях, и пути преодоления асимметрии экономической информации на глобальном уровне. Исследовано влияние транснациональных корпораций (ТНК) на образование и развитие данного пространства. Доказано, что ТНК, во-первых, способствуют преобразованию информационного пространства через диджитализацию национальных и мировой экономик в области обработки и передачи данных и непосредственно в управлении мировыми валютно-финансовыми и товарными потоками, а во-вторых, обеспечивают качество информационного пространства, производя информацию оперативно-технического, бухгалтерского учета, финансовой и нефинансовой отчетности, показатели которых являются источником получения сведений для статистического обобщения интеграционными объединениями, союзами, интернациональными организациями. К основным факторам, которые изменяют единое информационное пространство глобализированной мировой экономики, относится его асимметрия, обусловленная, с одной стороны, асимметрией информации как особенностью рыночной экономики на национальном и международном уровнях, а с другой – асимметрией экономического развития стран, а также применением различных методологических и методиче-

ских подходов к формированию информации в странах мира. Преодоление асимметрии экономической информации происходит с помощью стандартизации бухгалтерского учета и статистики и совершенствования международного права в сфере хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: глобализация, информация, информационное пространство, транснациональная корпорация, асимметрия информации, бухгалтерский учет, статистика.

*“Прикметна риса глобальної капіталістичної системи –
...мобільність капіталу, **інформації** та підприємництва”
Дж. Сорос [1, с. 126, 127]*

Глобалізація охоплює найважливіші аспекти життя людства. Її першо-причиною є тенденції та процеси у світовій економіці. В результаті поглиблення міжнародного розподілу праці, кооперації виробництва, інтернаціоналізації ринків капіталу, товарів, послуг, робочої сили й науково-технічної інформації світове господарство перетворилося на єдиний економічний простір.

Поняття простору у філософському розумінні характеризує співіснування об'єктів, їх структурність, взаємне розташування в реальному світі. Воно використовується в різних науках як концептуальний елемент, за допомогою котрого конструюються універсальні теоретичні моделі. Коли це поняття вживається стосовно категорії “глобалізована економіка”, мається на увазі насамперед сукупність економік різних країн, між якими існують певні відносини і зв'язки, що й надають цьому простору єдності. Г. В. Колодко визначає глобалізацію як економічний процес, що веде до єдиного всесвітнього ринку із взаємно сполученими його регіональними, національними й локальними сегментами [2, с. 131].

У зарубіжній і вітчизняній науковій літературі з питань економічної теорії, міжнародної економіки, фінансів глибоко та всебічно розкрито сутність, історію розвитку, механізми функціонування глобалізованої економіки в просторовому вимірі, її позитивні й негативні аспекти. Серед українських дослідників глобалізації у сфері економіки – О. Г. Білорус, Т. І. Єфименко, В. П. Клочко, Н. Я. Кравчук, Д. Г. Лук'яненко [3–9], серед зарубіжних – Г. В. Колодко, Дж. Сорос, Дж. Стігліц [1; 2; 10; 11] та ін. Однак є ще один зріз цього явища, вивчення якого тільки започатковано. Ідеться про єдиний інформаційний простір, котрий утворюється глобалізованою економікою, а не тільки її продуктом, а й умовою існування та розвитку [5].

Є думка, що критерієм вживання поняття “економічний простір” виступає існування інформаційних потоків, котрі створюють економічні процеси та структуру взаємин їх учасників. Наразі інформація розглядається як ресурс, послуга, товар, джерело доданої вартості й зайнятості. При цьому економічний простір – динамічна система, розвиток котрої зумовлюється наявністю своєчасної, адекватної та доступної економічної інформації. Значення останньої посилюється застосуванням сучасних інформаційних технологій, що сприяють розвитку інтеграційних процесів у глобалізованій

економіці. Територіальний лінійний підхід до розуміння й розбудови інтегрованого економічного простору поступається новому, інформаційно-інтеграційному підходу [12, с. 49].

Отже, інформаційне середовище глобалізованого економічного простору також є простором, який має власні об'єктність, структурність і внутрішні зв'язки, особливості формування, переваги й недоліки. Однак ці питання ще недостатньо вивчені зарубіжними та вітчизняними науковцями, що актуалізує тему пропонованої статті.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження структури інформаційного простору глобалізованої економіки, чинників його формування та шляхів подолання асиметрії економічної інформації на глобальному рівні.

Оскільки інформаційний простір відображає економічні процеси на світовому рівні, очевидно, що його об'єкти – це певні сукупності даних (набори показників, нормативно-правових і аналітичних даних), котрі продукуються господарськими процесами, характеризують їх та використовуються для управління ними.

Структура інформаційного простору визначається складовими глобалізованої економіки та відповідає її ключовим сферам (сегментам), таким як міжнародне виробництво, торгівля товарами й послугами, глобалізований ринок капіталу та фінансових послуг, міжнародна валютно-фінансова система, інтеграційні об'єднання й союзи, міжнародне науково-технічне співробітництво. Зазначені сфери тісно переплетені, пов'язані між собою та взаємообумовлені. Інформаційні потоки, генеровані ними, відображають цей зв'язок і створюють умови для управління процесами, котрі в них відбуваються, сприяють їх розвитку та мають бути спрямовані на подолання потенційних загроз, ризиків і кризових явищ. Формування, зв'язок, взаємообумовленість сфер глобалізованої економіки й відповідних інформаційних потоків проявляються через дію економічних законів.

В основі такої економіки – міжнародне виробництво, що впливає на становлення та розвиток світового ринку й міжнародної торгівлі. Міжнародне виробництво і торгівля сприяють розбудові глобалізованих ринків капіталів та фінансових послуг, а отже, й міжнародної валютно-фінансової системи, яка сформувалася для їх обслуговування та являє собою юридично встановлені міждержавними угодами певні економічні відносини, котрі визначають порядок розрахунків між учасниками платіжного обороту з притаманними йому валютно-фінансовими міжнародними інституціями (установами). Основними такими інституціями світового рівня є Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку.

Міжнародна валютно-фінансова система охоплює національні й колективні резервні валюти, умови конвертації, механізм валютних паритетів і курсів, режим регулювання міжнародних валютних ринків тощо. У міжнародних розрахунках та для створення резервів найчастіше використовуються долар США і євро: на долар припадає понад 62 % світових валютних резервів, на євро – близько 25 % [11, с. 145], що в певному сенсі також є озна-

кою глобалізації. В умовах глобальної фінансової інтеграції автономна національна валютна політика стала в прямому значенні нездійсненою [13, с. 42]. Тому логічно припустити, що утворення єдиного, глобалізованого інформаційного простору відбувалося послідовно й паралельно процесам глобалізації за тими самими законами. Звідси випливає, що вивчення об'єктів і структури інформаційного простору глобалізованої економіки доцільно проводити в контексті сфер, які продукують інформацію, їх взаємозв'язків та взаємообумовленості.

Утім, можливий і інший підхід – виокремлення найвагоміших в економічному сенсі суб'єктів світового господарства та дослідження того, як їхня діяльність відбувається на становленні й розвитку інформаційного простору глобалізованої економіки. До таких суб'єктів наразі належать транснаціональні корпорації (ТНК). Це суб'єкти господарювання, що не мають певної національної приналежності та займаються міжнародним виробництвом. Їхнє материнське підприємство знаходиться в одній країні, а виробництво товарів і послуг здійснюється контрольованими підприємствами за її межами. ТНК є продуктом глобалізації та водночас прискорюють просування світової економіки до глобалізації й визначають її характер у сучасних умовах [14, с. 95]. При цьому такі корпорації відіграють домінуючу роль і в утворенні єдиного інформаційного простору світової економіки, котра обумовлена їх впливом на розвиток світової економіки.

Сукупність ТНК розглядають як самостійну підсистему та найважливіший каталізатор процесів трансформації й глобалізації світової економіки [14, с. 94]. Така думка ґрунтується на висновку, що наразі діяльність ТНК та їхні потреби є основою розвитку продуктивних сил, оскільки вони запроваджують і поширюють у світі організаційні й технологічні інновації. Крім того, на них припадає найбільша кількість міжнародних операцій, вони здатні контролювати транскордонну економічну діяльність.

Роль ТНК як активних учасниць глобалізації в розвитку світової економіки зумовлена трьома їх основними властивостями, а саме: 1) здатністю координувати та контролювати різні процеси й операції в межах транснаціональних виробничих мереж як усередині однієї країни, так і між різними державами; 2) потенційною здатністю скористатися перевагами географічного положення при розподілі факторів виробництва (наприклад, природних ресурсів, капіталу, робочої сили) та в державній політиці (приміром, щодо оподаткування, торговельних бар'єрів, субсидій); 3) потенційною географічною гнучкістю – здатністю до перерозподілу ресурсів і операцій між територіями на міжнародному або навіть глобальному рівні [15, с. 61].

У звіті ЮНКТАД про світові інвестиції 2017 р. зазначається, що глобалізація й, зокрема, інтеграція ринків капіталу, прискорилося після початку 1990-х років у зв'язку зі збільшенням міжнародних трансакцій ТНК. Іноземна експансія була нерівномірною, переривалася кризами; її дві основні фази припадали на 1993–1997 рр. та 2003–2010 рр. Відтоді індекс інтернаціоналізації компаній був порівняно стабільним: з одного боку, підсилювався

хвилями об'єднання компаній у окремих секторах, з другого – гальмування уповільнення економічного зростання й міжнародної торгівлі. Обом фазам зростання зазначеного індексу притаманні велика кількість угод злиття/поглинання компаній, нові проекти, так звані зелені інвестиції (*greenfield*) і зміна головних причин інтернаціоналізації бізнесу за останні роки. Основна увага поступово змістилася з пошуку ресурсів та підвищення ефективності виробництва й торгівлі на стратегічні прямі інвестиції, спрямовані на створення активів для ТНК на ринках, що розвиваються. Такі “інтернаціоналізаційні” стратегії ТНК впливають на глобалізацію світової економіки, приводять до розширення галузевого складу ТНК і перенесення акцентів інтернаціоналізації з країн, що розвиваються, на країни з перехідною економікою [16, с. 27].

ТОР-100 ТНК за останні десятиліття, за визначенням ООН, відображає глобальні структурні тенденції розвитку світової економіки, ключовою серед яких є збільшення важливості послуг у сучасних економіках та інтернаціоналізації сектору послуг, що базується на розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), інтернет-послуг, а також дерегуляція цієї сфери на міжнародних ринках [16, с. 28]. Обробка даних, покладена в основу цифрової економіки, – галузь послуг, що стрімко зростає серед ТОР-100 ТНК. Міжнародна експансія цих компаній підсилена підвищенням світового попиту на їхні високотехнологічні продукти й послуги, а також порівняною легкістю розширення їх продажів за кордоном. Інтернет та ІКТ полегшили інтернаціоналізацію руху продукції для названих компаній.

У цьому контексті ТНК стали важливим чинником перетворення інформаційного простору завдяки діджиталізації національних і світової економік, тобто запровадженню та використанню цифрових ІКТ не лише у сфері обробки та передавання даних, а й безпосередньо в управлінні світовими валютно-фінансовими потоками, котрі виникають як результат руху товарів і послуг, прямих та портфельних іноземних інвестицій, управління ринками цінних паперів, банківських послуг, внутрішніми й зовнішніми запозиченнями. За словами М. Кастельса, з моменту виникнення в середині 1970-х і до середини 1990-х років інформаційні технології поширилися у світі надзвичайно швидко, менш ніж за два десятиліття, показавши, що “характерним для цієї технологічної революції є негайне застосування для власного розвитку технологій, котрі вона створює, пов'язуючи світ через інформаційну технологію” [13, с. 21, 22].

До речі, інтернет виник у нетрях Advanced Research Project Agency Міністерства оборони США (DARPA) як розробка, що мала протидіяти захопленню з боку СРСР або руйнації американської системи комунікацій на випадок ядерної війни. Таким чином з'явилася мережева архітектура, котру неможливо контролювати з одного визначеного центру та яка складалася з тисяч автономних комп'ютерних мереж. ARPANET, мережа, створена Міністерством оборони США, в середині 1990-х років стала основою глобальної горизонтальної комунікаційної мережі з тисяч комп'ютерних мереж

із майже 20 млн користувачів і невпинно зростає. Наразі вона використовується в цілому світі для потреб, далеких від холодної війни [13, с. 30]. Отже, діджиталізація як специфічний, “інформаціональний” (за визначенням М. Кастельса) спосіб розвитку втілює в собі “вплив знання на саме знання як головне джерело продуктивності” [13, с. 104].

За таких умов інформаційний простір глобалізованої економіки істотно розширюється, прискорюється рух великих обсягів інформації, що сприяє пришвидшенню фінансових, товарних потоків і робочої сили. Крім того, змінюється змістовий аспект управління як виду діяльності. При цьому ТНК, що в глобалізованому світі виступають основними економічними агентами, відіграють визначальну роль у формуванні глобального інформаційного простору як носії й розповсюджувачі новітніх ІКТ та водночас як суб'єкти, котрі продукують інформацію, здійснюючи господарську діяльність одразу в декількох країнах, ведучи оперативно-технічний і бухгалтерський облік, складаючи й оприлюднюючи фінансову та нефінансову звітність. Показники їхньої звітності є джерелом даних для статистичного узагальнення інтеграційними об'єднаннями, союзами, міжнародними організаціями.

ТНК мають ще один аспект впливу на формування інформаційного простору глобалізованої економіки. Їм притаманна інноваційна діяльність, спрямована на комерціалізацію результатів наукових досліджень і виготовлення на основі їх запровадження нових конкурентоспроможних товарів. Рушійною силою та наслідком запровадження досягнень науки і техніки у виробництво є підвищення економічності й ефективності матеріального виробництва, що забезпечує помітне зниження витрат на виготовлення продукції та надання послуг із подальшим виділенням технологічних переділів у окремі виробництва, а отже, розвиток ТНК.

Водночас діяльність ТНК, з огляду на прагнення отримати економічну вигоду, посилює проблеми наднаціонального характеру. Так, науково-технічна революція призвела до виникнення загрози екологічної катастрофи через виснаження водних ресурсів, лісів, корисних копалин тощо у зв'язку з виробництвом, експлуатацією об'єктів паливно-енергетичного комплексу, перетворенням енергії з однієї форми в іншу. Оскільки розвиток матеріального виробництва не можливий без застосування теплової або електричної енергії, вдосконалення процесів її одержання, перетворення, транспортування та використання передбачає зменшення техногенного навантаження на довкілля, що не може бути вирішено в рамках однієї країни.

Позитивні й негативні наслідки глобалізації світової економіки, котрі, зокрема, проявляються через діяльність ТНК, спонукають країни об'єднувати свій науково-технічний потенціал для проведення фундаментальних і прикладних досліджень, розроблення інноваційних технологій, реалізації інфраструктурних проектів. У контексті міжнародного науково-технічного співробітництва змінюються значення та місце в глобальній економіці інтелектуальної праці. Вона стає чи не найважливішим чинником

виробництва, а її продукт – інформація й технології – активами підприємства. Місце країни в такому світі визначається переважно не тим, що вона виробляє та продає, а тим, які інновації вона продукує й запроваджує.

З викладеного випливає, що глобальний інформаційний простір, окрім інформації, котра безпосередньо пов'язана із функціонуванням світової економіки, включає сфери, які істотно впливають на її розвиток, зокрема науково-технічну інформацію, отриману в результаті міжнародного науково-технічного співробітництва. Структура інформаційного простору як у окремій країні, так і на глобальному рівні є подібною з точки зору видів інформації, наборів показників, методології їх обчислення та узагальнення. В економічній сфері вона включає дані бухгалтерського і статистичного обліку, бухгалтерської (фінансової), податкової, статистичної звітності та нефінансової, що створена на рівні суб'єктів господарювання, узагальнена на державному й міждержавному рівнях. Разом із фактичною інформацією, котра відображає стан речей на певну дату, єдиний інформаційний простір глобалізованої економіки охоплює величезний блок аналітичної та прогнозної інформації, яка використовується для обґрунтування управлінських рішень, а також нормативно-правову, що регулює міжнародні економічні відносини і встановлює правила формування, розкриття й оприлюднення даних про суб'єктів – учасників такої економіки.

Наразі єдиний інформаційний простір світової економіки сформований. Однак він змінюється під впливом низки чинників. Першим, як уже зазначалося, є діджиталізація, котра сприяє його розвитку. Другим і не менш важливим чинником є асиметрія цього простору, зумовлена асиметрією інформації, що характерна для ринкової економіки на національному й міжнародному рівнях. Науковому дослідженню асиметрії інформації присвячено праці видатних учених, котрі стали лауреатами Нобелівської премії з економіки за вивчення саме окресленої проблематики: Джеймс Мірліс і Вільям Вікрі – в 1996 р. за фундаментальний внесок у економічну теорію стимулів в умовах асиметричної інформації; Джордж Акерлоф, Майкл Сленс, Джозеф Стігліц – у 2001 р. за аналіз ринків із асиметричною інформацією [17–20].

У контексті досліджень названих авторів розуміння асиметрії інформації пов'язане з різною (нерівномірною) обізнаністю учасників торгової угоди щодо її предмета, економічних, технічних, соціальних наслідків. Іншими словами, учасники оборудки від початку перебувають у нерівних умовах. Обізнаність однієї сторони та неповнота інформації в другій впливає не тільки на її учасників, а й на ефективність функціонування товарних і фінансових ринків загалом. Асиметрія інформації виникає абсолютно в усіх сферах економічної діяльності, притаманна виробництву товарів і наданню послуг, фінансовим ринкам та ринку праці.

Причини асиметрії обліково-аналітичної інформації, що призводить до зниження ефективності економіки, досліджувались українськими науков-

цями, серед котрих М. І. Диба, В. В. Євдокимов, А. Г. Загородній, С. Ф. Легенчук, Д. Л. Лозинський, В. О. Москаленко, Г. О. Партин та ін. [21–24].

Так, згідно з класифікацією М. І. Диби, А. Г. Загороднього та Г. О. Партина, в Україні такими причинами є: несформованість ринку інформаційних послуг; додаткові попередні витрати партнерів на збір (купівлю) даних; краща поінформованість тільки одного ділового партнера, що дає йому змогу керувати ситуацією та диктувати умови укладання угоди; залежність інформаційного потенціалу кожного з партнерів безпосередньо від його досвіду, компетентності, рівня спеціалізації та інших об'єктивних чинників, вплив яких на формування інформаційної ситуації можна вважати позитивним; додаткові витрати на перевірку даних у разі сумнівів щодо їх достовірності, через що власник такої інформації не завжди прагне до підвищення її достовірності [21, с. 272, 273].

Становить інтерес дослідження В. О. Москаленко, котра запропонувала класифікацію асиметрії інформації за її якісними властивостями. Вона виокремлює такі види асиметрії: об'єктивності інформації, достовірності інформації, повноти інформації, точності інформації, актуальності інформації, корисності (цінності) інформації [24, с. 80–82]. Вагомим аргументом на користь обґрунтованості підходу, покладеного в основу цієї класифікації, є ще одна причина асиметрії економічної інформації, котра проявляється на всіх рівнях національних економік та в глобалізованій економіці загалом. Ідеться про свідоме маніпулювання даними, пов'язане з ухиленням від оподаткування доходів, злочинними обладками у сфері наркоторгівлі, фінансуванням тероризму тощо. Вивчення видів асиметрії інформації та аналіз її причин мають велике практичне значення, оскільки допомагають знайти шляхи й способи уникнення (зменшення прояву) або подолання цього явища.

У результаті наукових досліджень виникають і дискусійні ідеї, котрі потребують глибшого теоретичного обґрунтування. Наприклад, є точка зору, що переваги в інформаційному забезпеченні однієї сторони економічних відносин створюють умови для отримання нею додаткових доходів – так званої інформаційної ренти [21, с. 273; 25, с. 7]. На думку авторів, інформація є як ресурсом, що має економічну цінність, так і джерелом конкурентних переваг та засобом зниження невизначеності й ризику. Погоджуючись з цією тезою, зауважимо, що інформаційна рента не пов'язана з асиметрією інформації. Це чинник і наслідок розвитку інноваційної економіки. Її економічний зміст полягає в тому, що вона, як і інші види ренти, є доходом власника ресурсу (землі, майна, інформації), котрий не виступає наслідком підприємницької діяльності. Інформаційна рента виникає у власника інформаційного ресурсу та спричиняється монополією суб'єктів на володіння обмеженими й ціннішими інформаційними продуктами як об'єктом господарювання в галузях матеріального виробництва і невиробничій сфері [26, с. 153].

Відомо, що асиметрія інформації призводить до неефективних рішень, прийнятих на її основі, та здорожчання процедури верифікації даних. А в разі якщо асиметрія економічної інформації виникає не просто через не-

сумлінну поведінку учасників угод, а є причиною чи результатом злочинних дій, має кримінальний характер, то втрати від неї виходять за межі економічних.

За всієї складності категорії асиметрії інформації як такої слід зазначити, що в просторовому вимірі в умовах глобалізованої економіки вона набуває нових аспектів. Не змінюючи своєї сутності, на світовому рівні вона виникає ще й унаслідок специфіки такої економіки (асиметрії економічного розвитку країн), а також різних методологічних і методичних підходів до накопичення даних, що застосовуються по країнах. У цьому контексті доречно навести думку М. Кастельса, що у світі є великі й значні сегменти населення, не включені в сучасну інформаційну технологічну систему, оскільки “швидкість технологічного поширення селективна як соціально, так і функціонально. Люди, країни та регіони отримують доступ до технологічної потужності в різні строки, й у цьому – критично важливе джерело нерівності в нашому суспільстві” [13, с. 21, 22].

Попри всі переваги глобалізації для розвитку світової економіки, їй притаманні перекося та дисбаланс, котрі помітно впливають на інформаційний простір і спричиняють його асиметрію. Аналіз наукової літератури, присвяченої питанням глобалізації, дає можливість узагальнити розуміння негативних наслідків глобалізації за такими позиціями.

По-перше, збереження диспропорцій економічного розвитку окремих країн. Світова економіка неоднорідна, складається з різних за рівнем розвитку й ресурсозабезпечення національних і регіональних економік. Якщо міжнародний розподіл праці та кооперація в процесі глобалізації більш-менш розв'язують проблеми просування слабозрозвинутих країн до прогресу, асиметрія й нерівність їх розвитку все одно зберігаються, а вигоду отримують країни з високорозвинутою економікою. Так, Н. Я. Кравчук з цього приводу наголошує: “нерівномірність ресурсного забезпечення і непропорційність перерозподілу світового доходу, підсилені неоднорідністю “соціального часу” (постіндустріальні країни і країни, що розвиваються), стають причиною того, що основні наддоходи (геоекономічну ренту) отримують світові полюси економічного і технологічного розвитку. Відтак поглиблюються кількісні диспропорції і погіршуються якісні параметри соціально-економічного розвитку як на регіональному і міжкраїнному рівні, так і в секторальному і галузевому вимірах” [7, с. 197]. Відсутність державного втручання у функціонування ринків капіталу й фінансових ринків спричинила світові фінансові кризи 1990-х і 2000-х років, лібералізація торгівлі – слабку конкурентну позицію країн із транзитивною економікою та з економікою, що розвивається. Це зумовило зростання безробіття й маргіналізацію населення в економічно слабких країнах [11, с. 35–41].

По-друге, загострення суперечності між транснаціональним капіталом і державним суверенітетом окремих країн. Процесам глобалізації притаманна лібералізація ринку товарів, послуг, капіталу та, як наслідок, запровадження уніфікованих правил і норм, дотримання яких не завжди відповідає

національним інтересам окремих країн. Зазначене призвело до порушення балансу між традиційними державними інститутами прийняття рішень (політичною владою в країні) та новими центрами, що контролюють необхідні для їх реалізації ресурси й економічні процеси (економічними блоками, союзами, ТНК) [7, с. 193]. Водночас через недостатню інституційну врегульованість глобалізована економіка досить часто підпадає під суб'єктивні політичні впливи та використовується як засіб задоволення групових або регіональних політико-економічних інтересів [27, с. 57].

По-третє, набуття локальними економічними кризами глобального характеру. Через взаємопов'язаність національних економік локальні кризи можуть призвести до глобальних. Формування єдиного ринкового середовища, глибока кооперація виробництва, котре підпорядковане потребам світової кон'юнктури, нівелює рамки національних суспільних систем та може істотно порушувати принцип їх органічності [27, с. 56]. Це робить країни відкритими для поширення кризових явищ. За цих умов, як зазначає Т. І. Єфименко, виникає непередбачуваний аспект глобалізації: "економічні піднесення та спади, котрі наприкінці ХХ ст. відбувалися в межах однієї або кількох країн, нині набувають значно масштабнішої, а іноді й всесвітньої просторово-часової локалізації" [5, с. 23, 24].

По-четверте, посилення фінансіалізації світової економіки. Фінансова глобалізація збільшує регулюючу роль фінансової системи у світовій економіці, поглиблює економічну інтеграцію. Водночас, на думку О. Г. Білоруса, вона "веде до дезінтеграції економік та фінансових систем більшості націй-держав, подальшого відриву фінансів від реальної економіки, віртуалізації фінансових потоків, перевиробництва й надспоживання штучних грошей фінансово-банківською системою та реальною економікою" [28, с. 148]. Віддалення фінансів від обслуговування реального сектору економіки проявляється у випереджальному зростанні обсягу боргових цінних паперів порівняно з підвищенням капіталізації ринків і активів банків, що свідчить про спекулятивний характер міжнародних фінансів [28, с. 150].

Асиметрія світової економіки внаслідок порушення пропорцій між реальним і фінансовим секторами, підсилена впливом інших процесів глобалізації, спричиняє перманентну системну і структурно-функціональну нерівновагу, котра за таких умов набуває ознак турбулентності [7, с. 198]. Турбулентний стан економіки характеризується розривами в темпах перебігу взаємопов'язаних процесів, таких як попит і пропозиція, виробництво й споживання, заощадження та інвестування. Перекоси й дисбаланс світової економіки проявляються в надмірній волатильності динаміки цін на активи, валютних курсів, біржових котирувань [7, с. 199].

Фактично асиметрія інформації на мікрорівні (в межах підприємства), мезорівні (в окремій галузі й підсистемі національної економіки), макрорівні (в масштабах держави) негативно відбивається на розвитку національної економіки через неоптимальне розміщення капіталу, втрату інвестицій, неефективне використання природних ресурсів тощо. На глобальному рівні

значення асиметрії інформації посилюється, має глибші наслідки та потребує більших зусиль для її подолання. Протидія асиметрії інформації на світовому рівні важлива, доцільна й можлива. Більше того, вона здійснюється, і досить успішно.

Як уже зазначалось, інформаційний простір глобалізованої економіки охоплює нормативно-правові, аналітичні, прогностичні дані та інформацію бухгалтерського й статистичного обліку, створену на рівні суб'єктів господарювання, узагальнену на державному та міждержавному рівнях. Усі різновиди економічної інформації беруть участь в обґрунтуванні управлінських рішень, при цьому кожний із них має власне призначення, тобто мету створення й використання, виконує певну функцію в управлінні економікою на національному та наднаціональному рівнях. Водночас існує відмінність між різними інформаційними потоками не лише за призначенням, а й за обсягами. В загальному масиві економічної інформації частка даних, що виконують функції прямого зв'язку між суб'єктом і об'єктами управління, становить близько 24 %, відповідно зворотного зв'язку – 76 % [29, с. 21]. Функція зворотного зв'язку, як відомо, реалізується через оперативнотехнічний, бухгалтерський і статистичний облік. На рівні підприємства на бухгалтерський облік припадає лівова частка інформаційних потоків, котрі надходять від об'єкта управління до його суб'єкта. Очевидно, що в управлінні національною економікою або в глобальному інформаційному просторі переважає статистична інформація. Однак варто враховувати, що інформація економічної статистики великою мірою формується за даними фінансової та статистичної звітності суб'єктів господарювання, яка, у свою чергу, складається переважно за даними бухгалтерського обліку. Отже, причини асиметрії облікової інформації можуть бути загальними, тобто властивими будь-яким даним, або специфічними, що притаманні конкретній інформації [21, с. 275].

Подолати асиметрію економічної інформації, зокрема бухгалтерського обліку і статистики, допомагає стандартизація. Метою розроблення міжнародних стандартів є створення умов для побудови систем статистичних та бухгалтерських даних за єдиними правилами в національних економіках, що сприяє уніфікації економічних показників і методології їх обчислення. Розробленням та вдосконаленням міжнародних стандартів статистики займається ООН. Безпосередньо роботу з підготовки міжнародних стандартів і рекомендацій щодо розрахунку статистичних показників на єдиній методологічній основі виконує Статистична комісія ООН за участю 24 міжнародних організацій [30]. Статистичні стандарти ООН включають такі міжнародні документи: стандартні класифікації в галузі статистики, положення з обчислення статистичних показників, рекомендації щодо побудови системи національних рахунків, довідники зі статистики та різні технічні положення [31].

Глобальний перелік статистичних стандартів розроблено під егідою Комітету з координації статистичної діяльності (CCSA). При цьому стави-

лися такі завдання, котрі одночасно є заходами, спрямованими на подолання асиметрії статистичної інформації [32]:

- Узагальнити стандарти, рекомендовані основними міжнародними організаціями, в єдиній базі даних, систематизувати їх за типами стандартів, статистичними чи географічними темами й підтемами національного інтересу.

- Надати основну інформацію про стандарт, наприклад об'єктивні дані, назву міжнародної організації, що рекомендує стандарт, версію, опис стандарту та URL-адресу вихідного джерела інформації, з якого походить стандарт.

- Визначити мережу міжнародних організацій, що беруть участь у розробленні й поширенні статистичних стандартів.

Найважливішим міжнародним статистичним стандартом є Система національних рахунків (СНР), котрі ґрунтуються на засадах теорії факторів виробництва, таблиць міжгалузевих зв'язків і балансів та передбачають застосування подвійного запису операцій. Використання в СНР класифікацій, які походять із бухгалтерського обліку (активів, пасивів, господарських операцій), та його методології – балансового методу й подвійного запису – вимагало певної уніфікації систем бухгалтерського обліку і статистики, що обумовило потребу в міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ). Розробленням МСФЗ займаються Комітет (Рада) з міжнародних стандартів фінансової звітності, створений у 1973 р., Міжнародна федерація бухгалтерів, заснована в 1977 р., Європейська федерація бухгалтерів-експертів, створена в 1983 р. Великий внесок у вдосконалення МСФЗ, а також визначення тенденцій розвитку цієї сфери здійснюють робочі групи експертів із різних країн і міжнародних організацій при ООН.

Варто також зауважити, що ТНК справляють істотний вплив на розроблення й запровадження уніфікованих підходів до бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Недостатня якість фінансової звітності ТНК – вагома причина асиметрії інформації на глобальному рівні. В. В. Євдокимов вважає, що асиметрія інформації бухгалтерського обліку спричинена існуванням у країнах світу різних облікових моделей, котрі використовуються як національними підприємствами, так і ТНК. На його думку, кожна з найпоширеніших світових макромоделей обліку “сприяє економічному посиленню інформаційної дискримінації і не забезпечує розвиток економічних процесів у всіх напрямках. Це пов'язано з відсутністю чіткого врегулювання майнових інтересів на економічному рівні кожного з учасників господарських відносин” [22, с. 143]. Ця думка підкреслює необхідність застосування МСФЗ на глобальному рівні та їх удосконалення.

Щодо нормативно-правової інформації як складової інформаційного простору глобалізованої економіки зазначимо, що вона утворюється на основі міжнародного права, котре базується на механізмах протидії асиметрії інформації. Про роль і завдання міжнародного права відомий учений Г. Д. Гурвіч зауважив, що з позиції соціального права міжнародне є правом міжнародної (глобальної) інтеграції. Воно відрізняється від права координації

та субординації тим, що встановлює засади об'єднання, за його допомогою відбувається “самоінтеграція” в масштабах усього світу [33, с. 86]. Відмінною рисою цього права є те, що воно “інтегрує... співтовариство, функціонально орієнтоване на реалізацію загального інтересу...” [33, с. 87]. Якраз таким загальним інтересом виступає запровадження відповідальності й добросовісності в міжнародних відносинах. Наприклад, згідно зі Статутом ООН, одним із завдань її діяльності є створення умов, за котрих можуть дотримуватися справедливість і повага до зобов'язань, що випливають із договорів та інших джерел міжнародного права [34, с. 5].

Значення міжнародного права в цій площині підтверджує погляд Г. Д. Гурвіча на його сутність. Зокрема, за його словами, це “право інтеграції в Ціле, що черпає свою зобов'язуючу силу безпосередньо з тієї тотальності, яку воно інтегрує, це право... не має у своєму розпорядженні засобів безумовного примусу. Ще більш безперечно, що це право є незалежним, оскільки в разі конфлікту воно не виявляється підлеглим державним правопорядкам, але, навпаки, превалює над ними та змушує їх поступитися своїми позиціями, регламентуючи взаємини таких правопорядків і окреслюючи межі їхньої компетенції (“Примат міжнародного права”)” [33, с. 89].

Міжнародне право як соціальне право міжнародної спільноти є основою створення, регламентування діяльності та функціонування всіх спільнот і організацій у міжнародній сфері, в т. ч. для запровадження стандартів у глобальному інформаційному просторі. Крім того, уніфікація у правовій царині є важливим запобіжником асиметрії економічної інформації, адже врегульовані певним чином правовідносини в господарській діяльності закладають підвалини для накопичення відповідних даних. У цьому контексті слід підкреслити, що ТНК як суб'єкти глобалізованої економіки мали й мають відчутний вплив на формування міжнародних економічних відносин, а отже, й нормативно-правової інформації. Їх виникнення та розвиток тягнуть за собою зміну характеру конкуренції: вона зводиться до суперництва торгово-промислових гігантів, окремих країн, зазвичай розвинутіших, змушує їх об'єднуватися в торгові блоки, економічні й політичні союзи. Якщо торговий блок – це зона вільної торгівлі декількох країн, котрі укладають між собою угоди щодо оподаткування, єдиних тарифів, торгівлі та спільної цінової політики (приміром, Північноамериканська угода про вільну торгівлю (*North American Free Trade Agreement* – NAFTA, НАФТА [35]), то економічні й політичні союзи можуть мати єдине законодавство, спільні інститути влади, фінансові структури та консультативні органи (наприклад, Європейський Союз [36]).

Про вплив торгових об'єднань на міжнародну торгівлю свідчать такі дані. ЄС залишається найбільшим регіональним економічним союзом. Його частка у світовій торгівлі в 2017 р. становила 34 % [37, с. 67]. На три найпотужніших економічних союзи – ЄС, НАФТА і АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії) – припадає майже 70 % усього світового експорту [37, с. 74], а їхня частка у світовій торгівлі товарами (експорт-імпорт) становила

в 2016 р. 56,7 %¹. ЄС і НАФТА мали в 2017 р. найбільшу частку внутрішньої торгівлі в межах своїх угод. У ЄС частка експорту продукції, що припадає на торгівлю в межах інтеграційного утворення, становить 64 %, в межах регіону – 6, із іншими країнами поза блоком – 30 %. У НАФТА експорт такої продукції в рамках Угоди та з іншими країнами поза блоком становить по 50 %, у АСЕАН її частка в межах Асоціації дорівнює 24 %, регіону – 43, з іншими країнами поза блоком – 33 % [37, с. 74]. Для АСЕАН торгівля відбувається переважно із сусідніми країнами, котрі не входять до неї. Висока частка внутрішньої торгівлі в межах об'єднань обумовлена тим, що ключові елементи угод, на основі яких вони створені, спрямовані на ліквідацію митних бар'єрів у торгівлі та сприяння інвестиціям між країнами, котрі до них увійшли. Слід зазначити, що ці три торгових об'єднання мають у структурі свого експорту високу частку промислової продукції: ЄС – 80 %, НАФТА і АСЕАН – по 72 % [37, с. 74]. Крім того, для них характерні високі темпи зростання ВВП. Так, у країнах АСЕАН у першій половині 2017 р. цей показник був вищим, ніж у 2016 р. та у 2017 і 2018 рр. становив 5,1 % [38, с. 6] за зростання світової економіки у 2017 р. на 3,7 %, а в 2018-му – на 3,9 % [39, с. 9].

У дусі ідеї глобалізації в 1995 р. створено Світову організацію торгівлі (СОТ) із метою встановлення та контролю дотримання правових норм міжнародної торгівлі. СОТ забезпечує стабільне функціонування системи міжнародних торговельних зв'язків, лібералізацію міжнародної торгівлі, поступове скасування митних і торговельних обмежень, прозорість торговельних процедур [40]. Від часу заснування СОТ укладено понад 600 регіональних торгових угод (дво- й багатосторонніх). Ця тенденція різко зросла після Великої рецесії. Якщо в 1990 р. налічувалося лише 5 двосторонніх і 28 регіональних торгових угод, то в 2015 р. – уже 156 та 109 відповідно [41, с. 13]. Таким чином, наразі фактично тільки чверть світової економіки працює в умовах вільного ринку.

Унормування відносин між торговельними партнерами через вступ до міжнародних блоків, союзів, об'єднань тощо є запобіжником асиметрії економічної інформації як на регіональному, так і на глобальному рівні. Тому глобалізації притаманне посилення ролі міжнародних організацій (ООН, МВФ, Світового банку, СОТ та ін.). Їхня діяльність повинна бути націлена на вдосконалення механізмів міждержавного регулювання міжнародних фінансових, товарних ринків, фінансових груп і ТНК. Про значення таких організацій у цьому контексті Т. І. Єфименко зауважує: “З огляду на необхідність гармонізації, усунення суперечностей у законодавствах держав, що ставлять спільні цілі глобального розвитку й розробляють універсальні механізми їх реалізації, зростає роль міжнародних економічних організацій. Їхня діяльність спрямована на поширення єдиних стратегій ведення бізнесу, впровадження технічних і ділових стандартів, уніфікованих принципів міжнародної звітності, регулювання та статистики” [5, с. 26].

---

¹ Розраховано автором за даними ЮНКТАД (*див.*: Merchandise: Intra-trade and extra-trade of country groups by product. Annual, 1995–2016. Table summary. URL: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24397>).

Є й інші точки зору на діяльність міжнародних організацій. Зокрема, на думку Я. А. Жаліла, глобальні економічні організації на сучасному етапі не виконують належним чином функції врегулювання процесів глобалізації та часто обмежують поширення її позитивного ефекту. Ці організації, по суті, є “недемократичним способом просування ліберальних глобалістських принципів, нехай навіть “демократичного зразка”, за допомогою тиску через умови надання кредитів міжнародними фінансовими організаціями, недопущення до світового правового поля тощо. Вони часто нехтують різноманітністю суспільних систем, нав'язуючи типові схеми економічної політики, вироблені, як правило, на базі цінностей та закономірностей розвинених ліберальних економік та порушуючи тим самим цілісність національних стратегій. Як наслідок, неспроможні захищати економічні інтереси окремих країн перед тиском транснаціонального капіталу” [27, с. 58].

Окрім суто економічних чинників, на поглиблення кризових явищ у сучасних умовах впливає неефективність регулювання та контролю міжнародної економічної діяльності. В монографії “Фінансова глобалізація і євроінтеграція” за редакцією О. Г. Білоруса та Т. І. Єфименко зазначається: “В умовах, коли локальні кризи (іпотечні, фінансові, банківські, ресурсні) призводять до глобальних фінансових криз, котрі є особливо руйнівними для економічно ослаблених країн, постала нагальна потреба в координації та узгодженості дій національних регуляторів” [28, с. 150]. Утім, асиметрія національного законодавства є перешкодою для такої координації.

Чималих зусиль для уникнення асиметрії інформації в нормотворчій діяльності докладає Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), утворена в 1961 р. на базі Організації європейського економічного співробітництва, котра має на меті посилення економік країн-членів [42]. Наприклад, у 2012 р. вона спільно з G20 ініціювала проект BEPS (*Base Erosion and Profit Shifting*), що являє собою план заходів, які надають урядам інструменти для запобігання ухиленню від оподаткування на національному й глобальному рівнях, забезпечуючи оподаткування прибутку за місцем фактичного провадження економічної діяльності, котра його генерує, та створення вартості. Всі заходи BEPS формалізовані у вигляді звітів, націлених на запобігання практикам розмивання податкової бази й виведення прибутку з-під оподаткування. Країни, що приєдналися до BEPS, повинні вдосконалити національне податкове законодавство шляхом імплементації правил BEPS [43]. Водночас на глобальному та національному рівнях формуються умови для подолання інформаційної асиметрії в податковій сфері на основі уніфікованої форми звітів суб'єктів господарювання в країнах, що частково чи повністю приєдналися до плану BEPS.

Іншим прикладом протидії інформаційній асиметрії за допомогою уніфікації законодавства є імплементація рекомендацій Міжурядової групи з розробки фінансових заходів щодо боротьби з відмиванням грошей (FATF, ФАТФ). Вона створена як координаційна спеціалізована міжнародна організація, чия діяльність спрямована на формування правових, регуляторних і

оперативних заходів протидії відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Утворення ФАТФ і подібних організацій є спробою подолати один із негативних наслідків фінансової глобалізації – поширення процесів легалізації незаконно отриманих доходів та використання їх у злочинних цілях. Слабкість національних фінансових систем, відсутність належного контролю руху капіталів як на національному, так і на глобальному рівні – усі ці чинники сприяють руху доходів, отриманих незаконним шляхом, через національні кордони та їх “відмиванню”. Рекомендації ФАТФ – це міжнародні стандарти, які належить адаптувати до конкретних обставин правової, адміністративної й фінансової систем країн та імплементувати в національні законодавства. Підвищення прозорості та доступності інформації є одним із ключових завдань запровадження цих рекомендацій [44, с. 8].

З точки зору важливості реалізації, як зазначає Д. В. Шиян, базовими вважаються Рекомендації 1, 3, 10, 11, 20, хоча для створення ефективного режиму протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму необхідне виконання їх усіх [45, с. 317]. Рекомендації 10 “Заходи належної перевірки клієнтів” та 11 “Збереження даних” встановлюють обов’язки фінансових і нефінансових установ щодо порядку та критеріїв перевірки клієнтів і операцій, що ними проводяться, на основі відповідної інформації, а також терміни й порядок зберігання даних про клієнтів, операції, котрі ними проводилися, та результати попередніх перевірок [46, с. 88]. Наведене вказує на те, що нормативно-правове регулювання є хоч і опосередкованим, але дуже важливим чинником подолання асиметрії економічної інформації на глобальному рівні. Тобто якість нормативно-правової інформації як складової глобалізованого інформаційного простору відбивається на якості решти його складових – інформації бухгалтерського й статистичного обліку, фінансової, нефінансової та іншої звітності, підготовленої за обліковими даними, прогнозної й аналітичної інформації.

Дослідження інформаційного простору глобальної економіки свідчить, що міжнародними організаціями, урядами країн проводиться велика робота з уникнення інформаційної асиметрії глобалізованої економіки та запобігання їй. Проте складність процесів глобалізації спонукає до подальшого вивчення їх впливу на середовище економічної інформації та вдосконалення шляхів подолання інформаційної асиметрії.

Підсумовуючи викладене, доходимо таких висновків:

1. Єдиний глобалізований інформаційний простір утворився та розвивається послідовно й паралельно із процесами глобалізації у світовій економіці, за тими самими законами. Об’єкти і структура цього простору визначаються сферами, котрі продукують інформацію, їх взаємозв’язками та взаємообумовленістю. До таких сфер (сегментів) належать: міжнародне виробництво, торгівля товарами й послугами, глобалізований ринок капіталу та фінансових послуг, міжнародна валютно-фінансова система, інтеграційні об’єднання й союзи, міжнародне науково-технічне співробітництво.

2. ТНК відіграють домінуючу роль у створенні єдиного інформаційного простору світової економіки, яка обумовлена їх впливом на розвиток останньої, а саме тим, що вони запроваджують і поширюють у світі організаційні й технологічні інновації, до того ж на них припадає найбільша кількість міжнародних операцій; як найпотужніші агенти світової економіки ТНК організують і контролюють транскордонну економічну діяльність. Вони сприяли перетворенню інформаційного простору завдяки діджиталізації національних і глобальної економік у сфері не лише обробки та передавання даних, а й безпосередньо управління світовими потоками руху товарів, послуг, прямих і портфельних іноземних інвестицій, цінних паперів, банківських послуг, внутрішніх та зовнішніх запозичень. Показники фінансової та нефінансової звітності ТНК є джерелом інформації для статистичного узагальнення інтеграційними об'єднаннями, союзами, міжнародними організаціями й, таким чином, формують лівову частку інформаційного простору.

3. Структура інформаційного простору в економічній сфері включає дані бухгалтерського і статистичного обліку, бухгалтерської (фінансової), податкової, статистичної й нефінансової звітності, створеної на рівні суб'єктів господарювання, узагальненої на державному та міждержавному рівнях. Окрім фактичної інформації, до цього простору належать аналітичні й прогнозні дані щодо господарської діяльності на світовому рівні, а також нормативно-правова інформація, яка регулює міжнародні економічні відносини та встановлює правила накопичення, розкриття й оприлюднення даних про суб'єктів – учасників глобалізованої економіки.

4. Важливим чинником створення інформаційного простору в умовах глобалізації є його асиметрія, зумовлена, з одного боку, асиметрією інформації, що є особливістю ринкової економіки на національному й міжнародному рівнях, з другого – специфікою глобалізованої економіки (асиметрії економічного розвитку країн), а також різними методологічними та методичними підходами до накопичення інформації в країнах світу.

5. Подолання асиметрії економічної інформації на глобальному рівні має відбуватися за декількома напрямками, найважливішими з яких є: стандартизація бухгалтерського обліку і статистики з метою створення умов для побудови систем статистичної й бухгалтерської інформації за єдиними правилами в національних економіках, що сприяє уніфікації економічних показників та методології їх обчислення; унормування міжнародних економічних відносин через діяльність міжнародних організацій і уніфікація міжнародного й національного законодавства, котре регулює правовідносини в господарській діяльності, як запобіжники асиметрії інформації на глобальному рівні.

6. Наукові дослідження, націлені на подолання асиметрії економічної інформації, доцільно проводити на стику наукових дисциплін, предметом яких є економічна діяльність на національному й міжнародному рівнях. Без такого підходу неможливо уникнути суперечностей, що виникають на різних стадіях узагальнення інформації в умовах глобалізації, призводячи до її асиметрії.

Список використаних джерел

1. Сорос Дж. Кризис глобального капитализма / пер. с англ. Киев : Основы, 1999. 259 с.
2. Колодко Г. В. Куда идет мир: политическая экономия будущего / пер. с польск. Ю. Чайникова. М. : Магистр, 2014. 528 с.
3. Белорус О. Г. Экономическая система глобализма : монография. Киев : КНЭУ, 2003. 376 с.
4. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / кер. авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус. Київ : КНЕУ, 2001. 733 с.
5. Єфименко Т. І., Жук В. М., Ловінська А. Г. Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності / ДННУ "Акад. фін. упр.". Київ, 2015. 400 с.
6. Клочко В. Глобалізація та її вплив на країни з перехідною економікою. *Економіка України*. 2001. № 10. С. 51–58.
7. Кравчук Н. Я. Асиметрії і дисбаланси глобального розвитку: ідейно-теоретичні та фундаментальні основи дослідження. *Міжнародна економічна політика*. 2011. Вип. 1–2. С. 170–210.
8. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Столярчук Я. М. Міжнародна економіка. Київ : КНЕУ, 2014. 762 с.
9. Лук'яненко Д. Г., Галахова Т. О. Феномен креативізації глобальної економіки і менеджменту. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(3). С. 12–21.
10. Колодко Г. Эра Азии на фоне евро-атлантической цивилизации? *Вопросы экономики*. 2017. № 10. С. 140–147.
11. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции. М. : Мысль : Нац. обществ.-науч. фонд, 2003. 300 с.
12. Ільченко С. В. Визначення підходів до формування категорії "економічний простір". *Економічні інновації*. 2012. Вип. 49. С. 41–53.
13. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. М. : ГУ-ВШЭ, 2000. 608 с.
14. Лимонова Е. М., Архіпова К. С. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації. *Європейський вектор економічного розвитку. Сер. : економічні науки*. 2014. № 1. С. 93–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ever_2014_1_12.
15. Dicken P. *Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy*. 6th ed. N. Y. : Guilford Press, 2011. 607 с. URL: <http://iss.ecnu.edu.cn/upload/article/files/64/60/d73e7e414d44961b1d581595e55b/80312729-6ba5-44fa-abc4-f20984ae7a5d.pdf>.
16. World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf.
17. Nobel Prizes. URL: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1996/.
18. Akerlof G. A. The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*. 1977. Vol. 84, Issue 3. P. 488–500. URL: <http://socsci2.ucsd.edu/~aronatas/project/academic/Akerlof%20on%20Lemons.pdf>.
19. Spence A. M. Entry, Capacity, Investment and Oligopolistic Pricing. *Bell Journal of Economics*. 1977. Vol. 8. P. 534–544. URL: http://www.seinstitute.ru/Files/v5-02_spence_p35-52.pdf.
20. Rothschild M., Stiglitz J. Equilibrium in competitive insurance markets: an essay on economics of imperfect information. *The Quarterly Journal of Economics*. 1976. Vol. 90, Issue 4. P. 629–649. URL: https://www.researchgate.net/publication/24092485_Equilibrium_in_Competitive_Insurance_Markets_An_Essay_On_The_Economics_of_Imperfect_Information.

21. Диба М. І., Загородній А. Г., Партин Г. О. Асиметрія обліково-аналітичної інформації та її вплив на прийняття управлінських рішень. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2015. № 815. С. 271–275.

22. Євдокимов В. В. Асиметрія бухгалтерської інформації та шляхи її мінімізації. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2011. Вип. 3. С. 135–146.

23. Легенчук С., Лозинський Д. Бухгалтерський облік витрат для цілей оподаткування як джерело асиметричної інформації. URL: <http://www.vsvs.ua/index.php?type=full&name=ekdum/legenchuk.htm>. Lviv.

24. Москаленко В. О. Теоретичні основи асиметрії економічної інформації. *Пріоритети розвитку економіки України та інших країн : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Чернігів, 29–30 листоп. Чернігів : ЧДТУ, 2013. С. 80–82.

25. Терещенко О. О., Баб'як Н. Д. Фінансовий контролінг. Київ : КНЕУ, 2013. 407 с.

26. Солдаткіна А. В. Інформаційна рента як фактор розвитку інноваційної економіки. *Наукові праці ОНАЗ імені О. С. Попова*. 2011. № 2. С. 153–157. URL: <http://sbornik.onat.ua/ua/metod/download/432/ua>.

27. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія. Київ : НІСД, 2009. 336 с.

28. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко ; ДННУ "Акад. фін. упр.". Київ, 2015. 496 с.

29. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством / О. А. Лаговська, С. Ф. Легенчук, В. І. Кузь, С. В. Кучер ; Житомир. держ. технолог. ун-т. Житомир, 2017. 416 с.

30. Global Inventory of Statistical Standards. List of International Organizations. URL: <https://unstats.un.org/unsd/iiss/List-of-International-Organizations.aspx>.

31. Global Inventory of Statistical Standards. List of Statistical Standards. URL: <https://unstats.un.org/unsd/iiss/List-of-Statistical-Standards.aspx>.

32. Global Inventory of Statistical Standards. Welcome. URL: <https://unstats.un.org/unsd/iiss/>.

33. Гурвич Г. Д. Философия и социология права: избранные сочинения / пер. с франц., англ. М. В. Антонова, Л. В. Ворониной. М.; СПб. : ИД С.-Петерб. гос. ун-та, Изд-во юр. ф-та С.-Петерб. гос. ун-та, 2004. 848 с.

34. Статут ООН. Видано Департаментом громадської інформації ООН. 62 с. URL: http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf.

35. North American Free Trade Agreement (NAFTA): Multilateral Agreements Between Canada, Mexico and the United States. URL: <http://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-alena/fta-ale/background-contexte.aspx?lang=eng>.

36. Official website of the European Union. URL: https://europa.eu/european-union/index_en.

37. Global perspectives – Who are the leading players? URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018chapter05_e.pdf.

38. Regional Economic Outlook Update. Asia and Pacific Department Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/en/Publications/REO/APAC/Issues/2017/10/09/areo1013>.

39. World Economic Outlook Update. An update of the key WEO projection. URL: <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/07/02/world-economic-outlook-update-july-2018>.

40. Official website of the World Trade Organization. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm.

41. Evolution of the international trading system and its trends from a development perspective. Trade and Development Board Sixty Fourth Session. Geneva, 11–22 Sept. 2017. Item 7 of the provisional agenda. URL: http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/tdb64d5_en.pdf.

42. Official website of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: <http://www.oecd.org/about/>.

43. Base Erosion and Profit Shifting / OECD. URL: <http://www.oecd.org/ctp/beps-actions.htm>.

44. Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення: рекомендації FATF : затв. Пленарним засіданням FATF 16.02.2012; оновл. у жовтні 2018 р. 111 с. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf.

45. Шиян Д. В. Аналіз міжнародних стандартів з протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 314–320.

46. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення: рекомендації FATF : прийнято MONEYVAL на 46-му Пленарному засіданні FATF (Страсбург, 8–12 грудня 2014 р.). Лют. 2018. 263 с. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2018/20181017/BOOK.pdf.

References

1. Soros, G. (1999). *The crisis of global capitalism*. Kiev: Osnovy [in Russian].
2. Kolodko, G. W. (2014). *Whither the world: The political economy of the future*. Moscow: Magistr [in Russian].
3. Belorus, O. G. (2003). *The economic system of globalism*. Kiev: KNEU [in Russian].
4. Bilorus, O. H. (Ed.). (2001). *Globalization and development security*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
5. Iefymenko, T. I., Zhuk, V. M., & Lovinska, L. H. (2015). *Information in crisis management: the global aspect of accounting standardization and financial reporting*. Kyiv: DNUU "Akademiia finansovoho upravlinnia" [in Ukrainian].
6. Klochko, V. (2001). Globalization and its impact on transition economies. *Economy of Ukraine*, 10, 51–58 [in Ukrainian].
7. Kravchuk, N. Ya. (2011). Asymmetries and imbalances of global development: the ideological, theoretical and fundamental foundations of the research. *International economic policy*, 1-2, 170–210 [in Ukrainian].
8. Lukianenko, D. H., Poruchnyk, A. M., & Stoliarchuk, Ya. M. (2014). *International Economics*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
9. Lukianenko, D. H., Halakhova, T. O. (2016). Phenomenon of creative global economy and management. *Annual Journal of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 23(3), 12–21 [in Ukrainian].
10. Kolodko, G. (2017). An Asian era with the Euro-Atlantic civilization as a background? *Economic issues*, 10, 140–147 [in Russian].
11. Stiglitz, J. (2003). *Globalization and its Discontents*. Moscow: Mysl'; Nacional'nyj obshhestvenno-nauchnyj fond [in Russian].
12. Ilchenko, S. V. (2012). Definition of approaches to category formation "economic space". *Economic innovation*, 49, 41–53 [in Ukrainian].
13. Castells, M. (2000). *Information Age: Economy, Society and Culture*. Moscow: GU-VShE [in Russian].
14. Lymonova, E. M., Arkhipova, K. S. (2014). Transnational corporations: the main stages of development and regulation of their activities in the conditions of globalization. *European vector of economic development. Series: Economic Sciences*, 1, 93–101. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ever_2014_1_12 [in Ukrainian].
15. Dicken, P. (2011). *Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy* (6th ed.). New York: Guilford Press. Retrieved from http://iss.ecnu.edu.cn/_upload/article/files/64/60/d73e7e414d44961b1d581595e55b/80312729-6ba5-44fa-abc4-f20984ae7a5d.pdf.
16. United Nations. (2017). *World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy*. Retrieved from http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf.

17. The Nobel Foundation. (n. d.). *Nobel Prizes*. Retrieved from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1996/.
18. Akerlof, G. A. (1977). The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 84, Iss. 3, 488–500. Retrieved from <http://socsci2.ucsd.edu/~aronatas/project/academic/Akerlof%20on%20Lemons.pdf>.
19. Spence, A. M. (1977). Entry, Capacity, Investment and Oligopolistic Pricing. *Bell Journal of Economics*, 8, 534–544. Retrieved from http://www.seinstitute.ru/Files/v5-02_spence_p35-52.pdf.
20. Rothschild, M., Stiglitz, J. (1976). Equilibrium in competitive insurance markets: an essay on economics of imperfect information. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 90, Iss. 4, 629–649. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/24092485_Equilibrium_in_Competitive_Insurance_Markets_An_Essay_On_The_Economics_of_Imperfect_Information.
21. Dyba, M. I., Zahorodnii, A. H., & Partyn, H. O. (2015). Asymmetry of accounting and analytical information and its influence on making managerial decisions. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*, 815, 271–275 [in Ukrainian].
22. Yevdokymov, V. V. (2011). Asymmetry of accounting information and ways of its minimization. *Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis. Series: accounting, control and analysis*, 3, 135–146 [in Ukrainian].
23. Lehenchuk, S., Lozynskyi, D. (2012). *Accounting of the expenses for tax purposes as a source of asymmetric information*. Retrieved from <http://www.vsvs.ua/index.php?type=full&name=ekdum/legenchuk.htm.Lviv> [in Ukrainian].
24. Moskalenko, V. O. (2013). Theoretical foundations of asymmetry of economic information. In *Priorities for the development of the economy of Ukraine and other countries* (pp. 80–82). Chernihiv: ChDTU [in Ukrainian].
25. Tereshchenko, O. O., Babiak, N. D. (2013). *Financial Controlling*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
26. Soldatkina, A. V. (2011). Information rent as a factor in the development of innovation economy. *Proceedings of the O.S. Popov ONAT*, 2, 153–157. Retrieved from <http://sbornik.onat.ua/ua/metod/download/432/ua> [in Russian].
27. Zhalilo, Ya. A. (2009). *Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
28. Bilorus, O. H., Iefymenko, T. I. (Eds.). (2015). *Financial globalization and European integration*. Kyiv: DNNU “Akademiiia finansovoho upravlinnia” [in Ukrainian].
29. Lahovska, O. A., Lehenchuk, S. F., Kuz, V. I., & Kucher, S. V. (2017). *Accounting in the enterprise management*. Zhytomyr: Zhytomyrskyi derzhavnyi tekhnolohichniy universytet [in Ukrainian].
30. Global Inventory of Statistical Standards. (n. d.). *List of International Organizations*. Retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/iiss/List-of-International-Organizations.ashx>.
31. Global Inventory of Statistical Standards. (n. d.). *List of Statistical Standards*. Retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/iiss/List-of-Statistical-Standards.ashx>.
32. Global Inventory of Statistical Standards. (n. d.). *Welcome*. Retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/iiss/>.
33. Gurvitch, G. (2004). *Philosophy and sociology of law: selected works*. Moscow, St. Petersburg: ID Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta, Izdatel'stvo juridicheskogo fakul'teta Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta [in Russian].
34. United Nations Ukraine. (2008). *Charter of the United Nations*. Retrieved from http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf [in Ukrainian].
35. North American Free Trade Agreement (NAFTA): Multilateral Agreements Between Canada, Mexico and the United States. (2018). Retrieved from <http://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-ale-na/fta-ale/background-contexte.aspx?lang=eng>.

36. European Union. (n. d.). Retrieved from https://europa.eu/european-union/index_en.
37. World Trade Organization. (2018). *Global perspectives – Who are the leading players?* Retrieved from https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018chapter05_e.pdf.
38. International Monetary Fund. (2017). *Regional Economic Outlook Update. Asia and Pacific Department Monetary Fund*. Retrieved from <http://www.imf.org/en/Publications/REO/APAC/Issues/2017/10/09/areo1013>.
39. International Monetary Fund. (2018). *World Economic Outlook Update. An update of the key WEO projection*. Retrieved from <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/07/02/world-economic-outlook-update-july-2018>.
40. World Trade Organization. (n. d.). Retrieved from https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm.
41. UNCTAD. (2017). *Evolution of the international trading system and its trends from a development perspective*. Trade and Development Board. Retrieved from http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/tdb64d5_en.pdf.
42. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (n. d.). Retrieved from <http://www.oecd.org/about/>.
43. OECD. (n. d.). *Base Erosion and Profit Shifting*. Retrieved from <http://www.oecd.org/ctp/beps-actions.htm>.
44. FATF. (2012). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation: the FATF recommendations*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf [in Ukrainian].
45. Shyian, D. V. (2013). Analysis of International standards on combating money laundering and the financing of terrorism. *Socio-Economic Research Bulletin*, 1, 314–320 [in Ukrainian].
46. FATF. (2018). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation: the FATF recommendations*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2018/20181017/BOOK.pdf [in Ukrainian].